

NEDJELJA U PROSJEČNOJ NAŠOJ OBITELJI

Branko VAJDOHER

Nekoliko misli o slobodnom vremenu općenito i o nedjelji, danu Gospodnjem, u povijesno-sociološkom pogledu.

Koliko god čovjek cijeni rad kao izvor svoje materijalne egzistencije, toliko je isto u njemu prisutna težnja za dijelom vremena, za danima koje će moći, oslobođen od obaveze rada, potpuniye posvetiti sebi. Ta su dva pola, rad i slobodno vrijeme, stalni pratioci čovjeka kroz povijest do dana današnjega, pratioci koji se sukobljavaju u svakodnevnoj čovjekovoj praksi. Htjeti imati dosta slobodnog vremena za osobno ili društveno-moralno, kulturno i znanstveno uzdizanje ili pak za čistu zabavu, razonodu i užitak (već prema životnom usmjerenju) i htjeti imati, odnosno postići, maksimalne uvjete života i opstanka — teško je spojiti zajedno, imajući u vidu prosječnog čovjeka. I jedna i druga komponenta — rad i slobodno vrijeme — imanentni su strukturi čovjeka. Mogao bih baš tu navesti kao primjer pitanje američkih sociologa, koje ostaje bez odgovora: što bi čovjek radio kad ne bi radio?

Ipak težnja je čovjekova bila i jest da podredi rad slobodnom vremenu, da ga tehnikom svede na što manju mjeru, a da pri tome ne trpe uvjeti materijalnog opstanka. Jedan pogled na zadnjih 70 godina ovog stoljeća, tj. od 1900. god, na dužinu radnog tjedna u Americi pokazuje nam slijedeće: 1900. god. radni je tjedan iznosio 60 sati, 1950. 40 sati, predviđa se u 2000. godini 28 sati (4×7 sati tjedno). 1967. god. 97% zaposlenih imalo je radni tjedan od 35 sati, a električari u New Yorku 30 sati. No to ne znači da čovjek hoće i može potpuno dokinuti rad, jer on, iako posredno, ulazi u sastav slobodnog vremena.

Slobodno vrijeme ima naime 3 momenta:

1. imati raspoloživo vrijeme,
2. imati sredstava da ga se uživa,
3. imati ideje da vrijeme i sredstva koristimo.

Imati sredstava, dakle steći ih radom.

Ovime sam htio u najsazetijem obliku prikazati odnos rada i slobodnog vremena općenito kod čovjeka, jer se on u svom svakodnevnom životu s tim redovno susreće.

Vidimo dakle da je uz potrebu rada slobodno vrijeme, koje se ponajčešće smatra kao nedjelja, odnosno koristi u nedjelju, prirodni moralni zakon.

Po Svetom pismu sam je Bog odredio dan čovjekovog počinka, mirovanja. Sam je On darovao čojeku jedan dan kad je oslobođen od rada, jedan dan slobodnog vremena, da ga posveti Njemu. Bio je to sabbat, sedmi dan židovskog tjedna, koji su kršćani slavili u nedjelju, kao prvi dan tjedna na uspomenu Uskrsnuća Gospodnjega i silaska Duha Svetoga. Zato ga i sv. Ivan i nazivlje Danom Gospodnjim.

Za nas kršćane ne predstavlja nedjelja samo jedan dan koji se ne radi, dan u kojemu ćemo se fizički i psihički obnoviti od tjednog napora, nego nam predstavlja nešto više, dapače ona je upravo centar našega tjedna, dan naše duhovne obnove, duhovne jače aktivnosti. A kako nas posebno interesira obitelj i vjerski život u njoj, te važnost dana Gospodnjega koju joj današnja obitelj pridaje, pogledajmo ukratko stanje prosječne obitelji u tom pogledu.

Nedjelja i obitelj danas

U jednom društvu uzvrtloženom i punom previranja, kao što je to danas općenito u svijetu, čovjek je na putu, uvijek u pokretu. Obitelj nema više nekadašnje homogenosti, patrijarhalnost više ne predstavlja neku jaču vezu unutar obitelji, naprotiv, ona se sve više gubi. Ne bih htio time tvrditi da je sama vjera u prijašnjim obiteljima bila dublja i iskrenija nego u današnjima, ali je podloga za opći i vjerski odgovj bila daleko povoljnija.

Tehnika, koju neprestano na novu produkciju tjera ekonomika, trgovina i turizam, postavlja pred čovjeka, a time i pred obitelj, sve nove i veće zahtjeve. Da bi se moglo ići ukorak s vremenom, žena, koja je dosada bila uglavnom domaćica i odgojiteljica svoje djece, ostavlja dom i dosadašnju ulogu zamjenjuje novom ulogom u društvu. Žena treba doprinijeti svoj udio u obiteljsku zajednicu izvankućnim radom isto kao i muškarac. Odlazi u tvornicu, ured, poduzeće, da bi se zajednički zaradenim sredstvima lakše i bolje živjelo, a i što više moglo odgovoriti rastućim zahtjevima tehnike. Ponegdje se to događa iz potrebe, ali u većini slučajeva predstavlja to duh vremena. Žena koja osam sati radi vani, vraća se kući umorna i opterećena brigama poduzeća. Muž se nalazi u istoj situaciji. A sada tek treba rješavati kućne probleme i vršiti sve ostale kućne poslove.

Što da kažemo o njihovom vjerskom životu kroz tjedan ako uzme-mo da je ta obitelj kršćanska, i kako takva obitelj provodi nedjelju?

Još postoji niz stvari koje nas priječe, jer im nismo postali gospodari, da se više posvetimo Bogu i vjerskom životu. Svatko će naći dovoljno opravdanja za gledanje televizije, za posjećivanje raznih sportskih utakmica, za izlete i vikende unatoč svoje prezaposlenosti. Molitvi nema više mnogo mjesta, odnosno vremena, u obiteljskom životu; poučavanje djece u vjeri prepušteno je vjeronauku, a veća pažnja posvećuje se ostalim školskim predmetima.

Nedjelja nije više nedjelja, nego naprosto još jedan slobodan dan. Reducirana je samo na nedjeljnu misu, i često se dešava i izgleda kao da si moramo ukrasti malo vremena da bi izvršili tu vjersku obavezu. Naprosto izgleda kao da će nas zahtjevi vremena učiniti robovima. Os-

tali dio nedjelje provodi se u obitelji bez Božje atmosfere, koja bi se upravo nedjeljom morala pojačano osjećati u jednoj kršćanskoj obitelji. Pitamo se tko još u nedjelju nakon povratka s mise posegne za Svetim pismom da bi ga u zajednici sa svojim ukućanima čitao i doživio Riječ Božju kod svoje kuće sa svojom djecom. Čita se uopće malo, i svjetska i vjerska literatura.

Nadomješta je lagana literatura stripova i raznovrsnih revija. Razgovor o vjeri i Bogu zamijenjen je prenosom utakmica, nakon mise vjera kao da kod kuće odumire. Izgleda kao pravilo da je dosta ići na misu, da je time nedjelji, odnosno Bogu, dano sve što treba. Taj je problem zaista težak, upravo pritišće.

Pitamo se gdje je izlaz iz ovakvoga stanja; što nam treba činiti da bi od kršćana po imenu postali pravi kršćani? Odgovor leži u nama samima: obnovimo našu nedjelju i mi ćemo postati drugi.

Obnova kršćanske nedjelje

Obnova kršćanske nedjelje znači: ona danas treba da bude dan koji će davati smisao našem životu. Potraži najprije Goskodina kome je dan posvećen, i sve će tvoje duhovne teškoće biti odstranjene. Postići ćemo mir, suosjećanje s drugima i životnu radost, a time i pravi smisao života. U ispunjenju ovoga naloga Božjega leži rješenje za zlo našega vremena.

Mi se katolici moramo zaista preispitati da li još tražimo Kraljevstvo Božje i Njegovu pravdu ili, nošeni duhom vremena, želimo ostvariti svoje koncepte. Današnji čovjek vjernik tijesno ukalkulirava u svoje vrijeme polazak crkve. Zato možemo sebi reći: ako hoćemo nedjelju, pripravimo sebe i dan za dan Gospodnji — i po poslovima i po duhu.

Toga dana moramo ponovno potražiti Gospodina u zajednici sa svojim suvremenicima, i to barem s istom ljubavlju i s istim žarom kojim moderni čovjek ide i promatra zemaljska dobra. Nedjelja ne smije biti negacija čovjeka, nego obnova svijesti da je spasiteljska prisutnost Božja u njegovom životu nazočna. Razmišljanje o radu i odmoru, grijehu i milosti, smrti i životu, vremenu i vječnosti. Plodovi takvog jednostavnog razmišljanja u duhu ne mogu a da ne budu: mir, smirenost, veselje, osjećaj da se nađe smisao u životu.

I kad nađemo Gospodina toga dana i dademo mu pravo mjesto i položaj koji mu pripada, onda će se u našoj obitelji stvari drukčije vrednovati. Na prvom mjestu bit će Gospodin, a i druge stvari u nama i oko nas dobit će svoje pravo mjesto. I u našem domu čut će se ponovno razgovor o Bogu, pobožna pjesma, molitva, oživjet će Sveto pismo, povećat će se međusobna ljubav i požrtvornost.

Ne možemo preporučiti religiozni mehanizam: toliko minuta mise i biblijskog čitanja, a poslije ste slobodni. Nisu ni sve nedjelje jednake. Ali duh nedjelje, tj. želja Gospodnja da mislimo i slavimo Njegova divna djela, treba vladati.

Ako imamo to u vidu, možemo se zapitati zašto vjernici traže subotom nedjeljnu misu da nedjelja bude slobodna. Slobodna — za

što? Je li to dovoljan ili nedovoljan razlog? Sigurno je da nisu svačiji razlozi jednaki, razlika je: dvoriti bolesnika ili ići na neku priredbu. Zar nije Gospodin za nas na prvom mjestu? Zar su nam tolike stvari važnije od najveće Ljubavi.

Nedjeljni život unutar obitelji

Obitelj je ona centrala koja nas napaja žarom i toplinom i prema Bogu, i prema domovini, i prema bližnjemu. Toplinu doma ne može dati niti nadomjestiti kolektiv. Kolektiv lako podliježe utjecaju masovnih medija, dok se u krugu obitelji, koja ima ljubavi i volje da svoje članove odgaja, izrastaju i stvaraju pravi značajevi. Zato otac i majka moraju uložiti maksimum truda, vremena i ljubavi da iz latentnosti probude i u život uvedu sve najbolje osobine svoga djeteta. Zato je vjerski život prave kršćanske obitelji velika zaliha snage i vjere u kasnijem životu. Zato je osobito važno postaviti u obitelji neke glavne, u praksi prokušane načine djelovanja, ne kao šablonu, nego kao primjer i način uspješnoga djelovanja.

Sv. misa — crkva

Sveta misa mora postati centralna točka, središte našega vjerskog života. Također primanje sakramenata. Osobito je lijep primjer ako roditelji zajednički pristupaju k pričesti, to još više učvršćuje spoznaju djece o jedinstvu njihova nastupa vjerskog odgoja, tj. uvjerenja. Međutim, to nije uvijek provedivo, jer roditelji ne mogu uvijek ići zajedno, a ovisi i o uzrastu djece, koja se žele prije ili kasnije osamostaliti. No i malu djecu treba privikavati na pohode crkvi, ali ne na mise jer one dugo traju, nego prilikom prolaza kraj crkve ili naprosto odlazak u šetnju do crkve na kratki pohod. Tako djeca već od malena osjećaju vezu s crkvom, te već u ranijim godinama dolaze, uz objašnjenja roditelja, do shvaćanja obreda — istina, na svoj način. No tu treba biti pažljiv i taktičan s djecom pazeći da im se ništa ne naturava silom, jer dijete može osjetiti dosadu, a potom i odbojnost.

Zajednički stol

Kako je nedjelja danas uglavnom jedini dan kada je obitelj na okupu, kada su svi njezini članovi zajedno u domu, te nema niti uobičajene svakodnevne žurbe, niti nekog posebnog rada ili zaduženja, to je ona vrlo povoljna, da ne kažem idealna, za odgoj djece. Radnim danima djeca su možda u vrtiću ili školi, roditelji zaposleni na svojim radnim mjestima. Zbog takve situacije treba sve poduzeti da barem taj jedan dan bude za nas kršćane sveti dan, kohezijska snaga obitelji, koja često radnim danom zbog žurbe, zaposlenosti a i nemara, slabi, da se ta kohezijska snaga obitelji, koja nije ništa drugo nego ljubav, odanost i povjerenje, učvrsti. Tu dolazi do izražaja, među ostalim faktorima, osobito zajednički stol. Ne mora to biti nedjeljni ukrašeni stol s cvijećem ili novim stolnjakom, tortom ili posebnim jelima. To je obični

svakodnevnini naš stari stol samo s promijenjenom atmosferom. To znači prijateljsko zblizenje roditelja i djece. Nije to neka svečana šutnja kod stola, nego otvoreni i iskreni razgovori s punom dozom povjerenja, u kojima djeca bez bojazni iznose svoje misli i probleme, traže objašnjenja; stariji, to jest roditelji trebaju im posvetiti punu pažnju, ma koliko dijete bilo staro ili ma kako problem bio sitan u njihovim očima. Upravo ta pažnja i nastojanje oko shvaćanja problema izaziva kod djeteta povjerenje, a ovo opet daje odvažnosti da dijete postavlja daljnja pitanja i traži na njih odgovore, te se tako javlja osjećaj sigurnosti i iskrenosti prema roditeljima. Ti razgovori kod stola ne trebaju se neprestano odvijati u krugu osobnih problema, iako su oni važni, nego još više treba nastojati iznositi probleme životnih pitanja, rješavati moralne probleme, da djeca nauče lučiti zlo i dobro.

Zajednički stol trebao bi postati nedjeljni središnji dio doma, ne teret članovima obitelji, nego interesantan i poučan i ugodan prostor i vrijeme kome će se svi radovati. Uz to su neobično važni i zanimljivi razgovori o vjeri, može se pročitati koji odlomak iz Svetog pisma, iz koje vjerske knjige ili uopće iz neke dobre i poučne knjige čije je predmet interesantan za obiteljski krug. Na takav način roditelji neposredno, bez ikakvog posebnog raspravljanja i natezanja, utječu na duhovno oblikovanje svoje djece, izgrađuju u njima vrline, otkrivaju sklonosti i nagnuća, usmjeruju ih, i na taj način dijete dobiva valjan i vrijedan kućni odgoj.

Tada to neće biti samo ručak ili večera, nego i jedan veliki dodatak duhovnom životu. Djeca će postepeno shvatiti kako im je taj dodatak isto tako potreban kao što im je potrebna i hrana koju primaju kod toga istog stola. A tu će duševnu hranu, taj dodatak duševnom životu, djeca i dalje tražiti, i kad ne bude više obiteljskog stola, kad od njega ostane uspomena.

Igra

Drugi važan činilac, koji također regulira i usklađuje odnose u porodici, jest igra. U igri se može također izvanredno dobro djelovati na formiranje djetetovog karaktera i na postizanje iskrenosti i odanosti. Roditelji trebaju sudjelovati u igri s djecom, već prema njihovoj dobi, a u odraslije doba mogu to biti šetnje s razgovorima i igrama na otvorenom. Tu dapače mogu sudjelovati svi zajedno, i stariji i mlađi, što je još bolje za razvijanje društvenosti, požrtvornosti i drugih oblika.

Također je još važan društveni život i odnosi roditelja prema prijateljima, gdje djeca uviđaju socijalnu stranu svojih roditelja, te se i ona uče odnositi društveno. To isto vrijedi i za druge humane i karitativne postupke, jer budno paze i usvajaju često način postupanja svojih roditelja.

Tako je nedjelja izvanredna, a u mnogim obiteljima i jedina prilika svestranijeg odgojnog djelovanja, prilika da se stvori dom, da se dijeli ljubav, a nutarnja suština doma je ljubav.

Otac i majka imaju izražajno posredničku ulogu između Boga i svoje djece, stoga su odgovorni da nedjelju učine korijenom za njihov život. To će biti naša zasluga ili naš grijeh, naš blagoslov ili naša osuda.